

Protocol d'ajustos curriculars per a l'estudiantat amb necessitats específiques de suport educatiu

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

[document pendent de revisió lingüística]

Aprovat a la sessió del Consell de Govern de l'11 de juliol de 2024

Introducció	4
1 Discapacitat física	5
1.1 Discapacitat orgànica	6
<i>Implicacions en l'àmbit acadèmic</i>	6
<i>Accessibilitat als espais</i>	6
<i>Avaluació</i>	6
<i>Recursos personals i ajuts tècnics</i>	7
1.2 Discapacitat motriu	7
<i>Implicacions en l'àmbit acadèmic</i>	7
<i>Accessibilitat als espais</i>	7
<i>Accessibilitat a la informació</i>	7
<i>Avaluació</i>	7
<i>Recursos personals i ajuts tècnics</i>	7
1.3 Mobilitat reduïda	8
<i>Implicacions en l'àmbit acadèmic</i>	8
<i>Accessibilitat als espais</i>	8
<i>Accessibilitat a la comunicació</i>	8
<i>Accessibilitat a la informació</i>	8
<i>Avaluació</i>	9
<i>Recursos personals i ajuts tècnics</i>	9
2 Discapacitat visual	9
2.1 Baixa visió	9
<i>Implicacions en l'àmbit acadèmic</i>	10
<i>Accessibilitat als espais</i>	10
<i>Accessibilitat a la comunicació</i>	10
<i>Accessibilitat a la informació</i>	10
<i>Materials docents i d'aprenentatge</i>	11
<i>Avaluació</i>	11
<i>Recursos personals i ajuts tècnics</i>	12
2.2 Ceguesa	12
<i>Implicacions en l'àmbit acadèmic</i>	12
<i>Accessibilitat als espais</i>	13
<i>Accessibilitat a la comunicació</i>	13

	<i>Accessibilitat a la informació</i>	13
	<i>Materials docents i d'aprenentatge</i>	13
	<i>Avaluació</i>	14
	<i>Recursos personals i ajuts tècnics</i>	14
3	Discapacitat auditiva	15
3.1	Hipoacúsia i sordesa.....	15
	<i>Implicacions en l'àmbit acadèmic</i>	15
	<i>Accessibilitat als espais</i>	16
	<i>Accessibilitat a la comunicació</i>	16
	<i>Accessibilitat a la informació</i>	16
	<i>Accessibilitat a l'espai</i>	16
	<i>Materials docents i d'aprenentatge</i>	16
	<i>Avaluació</i>	16
	<i>Recursos personals i ajuts tècnics</i>	16
3.2	Sordesa profunda o cofosi	17
	<i>Implicacions en l'àmbit acadèmic</i>	17
	<i>Accessibilitat als espais</i>	17
	<i>Accessibilitat a la informació</i>	18
	<i>Metodologies d'ensenyament i aprenentatge</i>	18
	<i>Materials docents i d'aprenentatge</i>	18
	<i>Avaluació</i>	18
	<i>Recursos personals i ajuts tècnics</i>	18
4	Trastorns del neurodesenvolupament.....	19
4.1	Trastorn de l'Espectre Autista (TEA)	19
	<i>Implicacions en l'àmbit acadèmic</i>	19
	<i>Accessibilitat als espais</i>	19
	<i>Accessibilitat a la comunicació</i>	19
	<i>Avaluació</i>	20
	<i>Recursos personals i ajuts tècnics</i>	20
4.2	Trastorn per dèficit d'atenció i hiperactivitat (TDAH).....	20
	<i>Implicacions en l'àmbit acadèmic</i>	21
	<i>Accessibilitat als espais</i>	21
	<i>Avaluació</i>	21

	<i>Recursos personals i ajuts tècnics</i>	22
4.3	Trastorns de l'aprenentatge.....	22
	<i>Implicacions en l'àmbit acadèmic</i>	22
	<i>Accessibilitat a la informació</i>	22
	<i>Materials docents i d'aprenentatge</i>	23
	<i>Avaluació</i>	23
	<i>Recursos personals i ajuts tècnics</i>	23
5	Discapacitat intel·lectual	23
	<i>Implicacions en l'àmbit acadèmic</i>	23
	<i>Accessibilitat als espais</i>	24
	<i>Accessibilitat a la comunicació</i>	24
	<i>Avaluació</i>	24
	<i>Recursos personals i ajuts tècnics</i>	24
6	Salut mental	24
	<i>Implicacions en l'àmbit acadèmic</i>	25
	<i>Metodologies d'ensenyament i aprenentatge</i>	25
	<i>Avaluació</i>	25
	<i>Recursos personals</i>	26
7	Malalties cròniques o agudes amb processos de recuperació llargs	26
	<i>Implicacions en l'àmbit acadèmic</i>	26
	<i>Materials docents i d'aprenentatge</i>	Error! No s'ha definit el marcador.
	<i>Avaluació</i>	27
	<i>Recursos personals</i>	27
8	Documents de referència.....	28

Introducció

La Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) està compromesa amb la inclusió i l'accessibilitat en els seus estudis. Així, tracta d'avançar cap a dissenys universals d'aprenentatge respectuosos amb els principis de justícia, equitat, diversitat i inclusió. Aquests dissenys universals per a l'aprenentatge no estan en contradicció amb els ajustos curriculars que calgui aplicar per a

l'estudiantat amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE). Ara bé, els ajustos no poden suposar en cap cas una minva del nivell acadèmic exigint a l'estudiantat, que ha d'adquirir les competències establertes en els estudis que cursa.

La UAB reconeix aquí per NESE aquelles necessitats específiques derivades de discapacitat física, discapacitat visual, discapacitat auditiva, trastorns de neurodesenvolupament (trastorn de l'espectre autista, per dèficit d'atenció i hiperactivitat, d'aprenentatge i específic de llenguatge), discapacitat intel·lectual, salut mental i malalties cròniques o agudes amb processos de recuperació llargs.

El present protocol té l'**objectiu** d'establir els ajustos curriculars necessaris adreçats a l'estudiantat amb NESE. Aquests ajustos poden referir-se, entre altres, a les metodologies d'ensenyament i aprenentatge, els materials didàctics i els sistemes d'avaluació. Així, es persegueix que l'estudiantat amb NESE pugui gaudir de processos formatius equitatius i obtenir experiències d'aprenentatge enriquidores i significatives.

Els **destinatari**s directes del protocol són el Servei per a la inclusió PIUNE de la UAB, els i les responsables d'inclusió dels centres (RIC), el professorat en general i, naturalment, l'estudiantat amb NESE.

El protocol és fruit de l'experiència i el bagatge acumulat durant anys per part del Servei per a la inclusió PIUNE de la UAB, el suport institucional del Vicerectorat d'Alumnat i d'Ocupabilitat, així com també de les aportacions de les facultats i l'escola de la UAB que, mitjançant els i les responsables d'inclusió de centre, han contribuït en la seva concreció. El protocol és un plantejament institucional viu i, per tant, resta obert a les possibles actualitzacions que es puguin considerar en el futur.

La seva organització respon a cada tipus de NESE: discapacitat física, discapacitat visual, discapacitat auditiva, trastorns del neurodesenvolupament, discapacitat intel·lectual, salut mental, i malalties cròniques o agudes amb processos de recuperació llargs. En cada cas, es presenten les principals característiques típiques de la discapacitat o trastorn i les afectacions més comunes en l'àmbit acadèmic; posteriorment, es detallen diversos ajustos aplicables a les metodologies d'ensenyament i aprenentatge, als materials didàctics, als sistemes d'avaluació, i a possibles recursos personals o tècnics que es puguin requerir.

En cada situació, el PIUNE emetrà un diagnòstic de les necessitats de l'estudiantat amb NESE i el seu respectiu informe amb els ajustos curriculars que caldrà aplicar-li. Els ajustos marcats amb un asterisc (*) només seran d'aplicació quan no afectin l'assoliment de les competències previstes en les assignatures que l'estudiantat estigui cursant. En el supòsit que algun altre ajust que no estigui marcat amb un asterisc (*) pugui afectar l'assoliment de les competències de les assignatures, el centre justificarà aquesta afectació i ho posarà en coneixement de la unitat competent en matèria d'inclusió de l'estudiantat amb discapacitat i perquè actualitzi l'informe.

Els referents normatius que sostenen aquest protocol són: la Llei Orgànica 2/2023, de 22 de març, del Sistema Universitari, el Reial Decret 1/2013, de 29 de novembre, pel qual s'aprova el Text Refòs de la Llei General de Drets de les Persones amb Discapacitat i de la seva Inclusió Social, el Reial decret 822/2021, de 28 de setembre, d'Organització dels Ensenyaments Universitaris, i el reial decret 1791/2010, de 30 de desembre, pel qual s'aprova l'Estatut de l'Estudiant Universitari.

1 Discapacitat física

La discapacitat física inclou la discapacitat orgànica i la discapacitat física motriu (psicomotricitat fina i mobilitat reduïda).

1.1 Discapacitat orgànica

L'estudiantat amb discapacitat orgànica presenta afeccions produïdes per la pèrdua de la funcionalitat en alguns dels seus sistemes corporals, que poden ser localitzats (òrgans específics) o generalitzats (fallades sistèmiques), i troba barreres en el seu dia a dia que limiten l'autonomia personal. Aquestes afeccions poden produir-se per diferents condicions de salut (malalties, trastorns o síndromes) de tipus crònic o permanent, de manera que la discapacitat orgànica s'associa a les malalties cròniques. Aquí s'inclouen malalties com el càncer, els trastorns digestius com el Crohn o la colitis ulcerosa, la fibrosi quística o algunes cardiopaties. També s'inclouen algunes condicions neurològiques com l'epilèpsia i la narcolèpsia, malalties musculars, autoimmunes, renals, etc. L'estudiantat amb aquestes malalties pot patir crisis periòdiques, i pot requerir de medicació, seguiments mèdics i repòs domiciliari.

Implicacions en l'àmbit acadèmic

Afectacions generals:

- Es poden produir absències a classe degudes a la simptomatologia o al tractament.
- Necessitat d'anar al lavabo amb certa freqüència.

Implicacions generals:

- Permetre la sortida de l'aula per anar al lavabo.
- Permetre descansos i canvis posturals freqüents.
- En cas d'urgència mèdica, activar el protocol d'emergència del centre (exemple: crisi epilèptica).

Accessibilitat als espais

Proporcionar un entorn d'aula accessible (sense escales o amb ascensor), sempre que sigui possible, per a l'estudiantat amb discapacitat motriu.

Proporcionar una aula propera al lavabo, sempre que sigui possible, per a l'estudiantat amb discapacitat motriu.

Proporcionar un seient ergonòmic sempre que sigui possible.

En el cas de les sortides de camp, caldrà procurar que siguin accessibles per a tot l'estudiantat. Si no fos possible, el professorat tractarà de plantejar les activitats substitutòries que consideri per tal de garantir l'assoliment de les competències previstes amb la sortida de camp.

Avaluació

Proporcionar una ampliació d'un terç del temps total de la prova.

Cercar una data alternativa d'activitat d'avaluació en cas que l'estudiantat no pugui anar a realitzar una prova, per una situació de salut imprevista o d'urgència, de gravetat suficient o inajornable.

En cas que sigui necessari, es pot flexibilitzar la data de lliurament d'activitats.

Recursos personals i ajuts tècnics

La disposició dels següents recursos i ajuts queda condicionada a la seva disponibilitat.

Es recomana que l'estudiantat disposi d'estudiant de suport, participant del programa de voluntariat de la FAS, per accedir a la informació, la pressa d'apunts, etc.

1.2 Discapacitat motriu

En aquesta categoria s'agrupa l'estudiantat que presenta dificultats de motricitat fina per causa física, com ara: tremolor de les mans, hemiparèsia i dolor articular.

Implicacions en l'àmbit acadèmic

L'estudiantat amb discapacitat motriu pot presentar afectació en l'escriptura, disgrafia o tremolor de la parla.

Accessibilitat als espais

Adaptar el mobiliari (taula o cadira, reposapeus) sempre que sigui possible.

Accessibilitat a la informació

Facilitar la utilització d'ajudes tècniques per accedir a la informació (portàtil o altres recursos que porti l'estudiantat).

Avaluació

Proporcionar una ampliació d'un terç del temps total de la prova.

* Preveure proves orals en comptes d'escrites, amb gravació de la prova (per poder fer-ne una revisió posterior).

Permetre l'ús de portàtil (lliure de contingut i sense accés a la xarxa) en exàmens i d'altres recursos específics (taula, teclat extern, etc.) que el PIUNE pugui proporcionar. En cas de realitzar una prova amb l'ordinador facilitat pel PIUNE, el professorat haurà de portar la prova en format digital en una memòria USB. Els ordinadors del PIUNE no tindran corrector ortogràfic ni diccionari de sinònims, a no ser que se'n justifiqui la necessitat per característiques de la prova o de l'estudiantat afectat.

En cas d'examen tipus test, permetre que l'estudiantat pugui respondre directament en el full dels enunciats, ateses les dificultats per respondre en el full òptic (corrector).

En les proves d'avaluació, permetre l'assistència a l'aula d'una persona de suport que desenvolupi les tasques operatives i logístiques per realitzar la prova. La figura de suport pot ser la persona de referència habitual de l'estudiantat (assistent personal) o professional del PIUNE.

En cas que sigui necessari, es pot flexibilitzar la data de lliurament d'activitats.

Recursos personals i ajuts tècnics

La disposició dels següents recursos i ajuts queda condicionada a la seva disponibilitat.

Es recomana que l'estudiantat disposi d'estudiant de suport, participant del programa de voluntariat de la FAS, per accedir a la informació, la pressa d'apunts, etc.

Recursos propis de què pot disposar l'estudiantat: assistència personal, gos d'assistència, portàtil o tablet (excepte en el context d'una prova d'avaluació, on l'equipament quedarà limitat al que pugui facilitar el PIUNE), joystick i programes de reconeixement de veu. El gos d'assistència podria quedar limitat a espais concrets per raons de seguretat, higiene, espais d'hospitalització, etc.

1.3 Mobilitat reduïda

L'estudiantat amb mobilitat reduïda té una restricció total o parcial del moviment que afecta els membres inferiors o superiors, dificultats de manipulació, de desplaçament, d'articulació del llenguatge, etc. Utilitzen elements de suport a la mobilitat, com ara cadires de rodes o scooters. Aquesta discapacitat pot tenir com a causa: lesió medul·lar, tetraplegia o paraplegia i paràlisi cerebral.

Implicacions en l'àmbit acadèmic

Es poden produir absències a classe en casos específics degut a la simptomatologia o el tractament i que poden afectar en l'assistència regular a classe o les pràctiques.

Segons la causa i el grau de discapacitat, pot haver-hi afectació en el moviment, en el llenguatge o en la manipulació d'objectes.

Es pot presentar un ritme més lent en l'expressió escrita i oral.

Preveure l'evacuació en cas d'emergència.

Accessibilitat als espais

Proporcionar un espai adequat a la seva discapacitat (adaptació de mobiliari, amplitud del seu espai físic que faciliti la seva mobilitat, proximitat a la porta, etc., en cas que sigui possible.

Preveure un espai en cas que l'acompanyi un/a assistent personal.

En cas de canvis d'aula, prioritzar el criteri de l'accessibilitat i avisar amb la màxima antelació a l'estudiantat, perquè requereix més temps per als desplaçaments.

En el cas de les sortides de camp, caldrà procurar que siguin accessibles per a tot l'estudiantat. Si no fos possible, el professorat tractarà de plantejar les activitats substitutòries que consideri per tal de garantir l'assoliment de les competències previstes amb la sortida de camp.

Accessibilitat a la comunicació

* Si l'estudiantat té dificultats en l'ús del llenguatge, cal proporcionar el temps que sigui necessari perquè es pugui expressar a les activitats que es desenvolupin a l'aula. Si no s'ha entès el què ha dit, cal fer-li-ho saber.

Accessibilitat a la informació

Permetre la utilització d'ajuts tècnics per accedir a la informació (portàtil o altres recursos que porti l'estudiantat) a l'aula i a la prova.

Avaluació

Proporcionar una ampliació d'un terç del temps total de la prova.

Permetre l'ús de portàtil (lliure de contingut i sense accés a la xarxa) en exàmens i d'altres recursos específics (faristol, taula, teclat extern, etc.) que el PIUNE li pugui proporcionar. En cas de realitzar una prova amb l'ordinador facilitat pel PIUNE, el professorat haurà de portar la prova en format digital en una memòria USB.

Permetre l'assistència d'una persona de suport facilitada pel PIUNE durant les proves d'avaluació.

En cas que sigui necessari, es pot flexibilitzar la data de lliurament d'activitats.

Recursos personals i ajuts tècnics

La disposició dels següents recursos i ajuts queda condicionada a la seva disponibilitat.

Es recomana que l'estudiantat disposi d'estudiant de suport, participant del programa de voluntariat de la FAS, per accedir a la informació, la pressa d'apunts, etc.

Recursos propis dels que pot disposar l'estudiant: assistència personal, gos d'assistència (Llei 19/2009), portàtil o tablet (excepte en el context d'una prova d'avaluació, on l'equipament quedarà limitat al que pugui facilitar el PIUNE), teclats adaptats o virtuals, joystick o ratolins adaptats, programes de reconeixement de veu. El gos d'assistència podria quedar limitat a espais concrets per raons de seguretat, higiene, espais d'hospitalització, etc.

2 Discapacitat visual

La discapacitat visual engloba qualsevol condició de limitació total o molt seriosa de la funció visual. Pot existir una disminució en l'agudesesa visual, el camp visual, la visió central o perifèrica, la capacitat d'enfocament (diplopia) o la visió dels colors (daltonisme), entre d'altres. Per tant, cal diferenciar entre persones sense resta visual (ceguesa) i persones amb deficiència visual (baixa visió). Aquí s'inclouen malalties com el glaucoma (primera causa de ceguesa), retinosis pigmentària, etc.

La discapacitat visual sovint implica l'ús de bastó i, de forma menys freqüent, de gos pigall. Hi ha diverses ajudes tècniques que permeten l'accessibilitat a la informació (lupa, programari de lectura de pantalla o de zoom, etc.).

2.1 Baixa visió

L'estudiantat amb baixa visió, amb la millor correcció possible, podria veure o distingir, encara que amb gran dificultat, alguns objectes a una distància molt curta. L'estudiantat amb baixa visió presenta un camp de visió funcional però reduït, difós, sense contorns definits, amb predomini d'ombres i, per tant, la informació visual que percebi pot no ser del tot completa. En la millor de les condicions, pot llegir la lletra impresa quan és de suficient grandària i claredat, però, generalment, de forma més lenta, amb un considerable esforç i utilitzant ajudes especials i tenint en compte la importància de la il·luminació i del contrast.

Implicacions en l'àmbit acadèmic

Pot utilitzar bastó i portar ulleres de sol en espais tancats i d'aula.

La baixa visió moderada permet la lectoescriptura si s'adapten unes ajudes pedagògiques o òptiques adequades.

La baixa visió severa és una visió reduïda que permet distingir volums, escriure i llegir molt de prop i fins i tot distingir alguns colors. Tot i això, són necessaris els ajuts tècnics.

Cal tenir present que els canvis bruscos de lluminositat pertorben la visibilitat.

En cas de necessitar orientació sobre com adaptar l'assignatura es pot comptar amb el suport específic del PIUNE i de l'ONCE.

L'estudiantat disposa, en cas que ho requereixi, d'un servei d'acompanyament a peu dins del campus ofert pel PIUNE.

Accessibilitat als espais

En cas que sigui possible, garantir que hi hagi una taula a l'aula perquè l'estudiantat pugui posar l'ordinador o altres materials tècnics de suport.

Mantenir la distribució de les taules al llarg del curs i evitar canvis d'aula, en la mesura que sigui possible.

Evitar que hi hagi obstacles en la distribució del mobiliari de l'aula, com cadires mal posades o finestres i portes entreobertes.

Sempre que sigui possible, comunicar-li amb antelació els canvis d'aula que es puguin produir.

Garantir que l'aula estigui ben il·luminada, evitant l'exposició directa a la llum.

Permetre que es col·loqui a les primeres files, o en la zona que es consideri més adequada (per ex.: millor il·luminació o prop dels endolls per a connectar el seu portàtil, si l'utilitza) perquè pugui seguir les sessions de classe.

En el cas de les sortides de camp, caldrà procurar que siguin accessibles per a tot l'estudiantat. Si no fos possible, el professorat tractarà de plantejar les activitats substitutòries que consideri per tal de garantir l'assoliment de les competències previstes amb la sortida de camp.

Accessibilitat a la comunicació

És important saludar l'estudiantat i presentar-se pel nom, mirant a la cara perquè la veu li arribi de forma adequada.

Evitar, en la mesura possible, la comunicació no verbal que aporti un contingut rellevant.

Accessibilitat a la informació

És recomanable que el professorat verbalitzi què escriu a la pissarra o les presentacions, i com està estructurada la presentació, i també que indiqui oralment els canvis d'activitat o l'inici i final.

Si es fan servir vídeos, cal proporcionar-li la transcripció automàtica, i també la descripció de les imatges.

Materials docents i d'aprenentatge

Garantir que el material docent i d'aprenentatge sigui accessible.

En cas de tenir dificultats amb el seguiment del curs, es recomana realitzar tutories individualitzades al despatx del professorat.

Indicar a l'estudiantat on trobarà el material docent i d'aprenentatge necessaris per al seguiment del curs (guia docent, campus virtual, etc.).

Proporcionar el material o les presentacions que s'utilitzaran a classe, preferentment en format Word o Powerpoint en comptes de PDF, i amb antelació suficient perquè l'estudiantat el pugui consultar prèviament.

En cas que hi hagi lectures obligatòries, cal indicar-les amb temps suficient per a que l'estudiantat o el professorat, segons s'acordi, pugui sol·licitar-ne al PIUNE la versió accessible, considerant que no tots els llibres digitals són accessibles.

Evitar l'ús de documentació en paper. En cas que sigui imprescindible, preguntar a l'estudiantat quina mida de lletra necessita, que serà la que caldrà utilitzar en tots els materials impresos que se li lliurin.

Tenir en compte que l'estudiantat pot necessitar que l'ONCE li transcrigui o li escanegi documents. Si els materials o bibliografia no consten a la guia docent, el professorat haurà de facilitar-los amb un mínim de tres setmanes d'antelació, per tal que l'estudiantat pugui sol·licitar-los a l'ONCE.

A les aules d'informàtica, comprovar que l'ordinador tingui instal·lat el programari d'accessibilitat necessari i valorar si els programes o les aplicacions específiques són accessibles.

Avaluació

Proporcionar una ampliació d'un terç del temps total de la prova.

* Abans de la prova, cal que el professorat acordi amb l'estudiantat les necessitats que té per fer-la. En cas de requerir recursos tècnics o una persona que vagi a llegir la prova, el professorat es posarà en contacte amb el PIUNE per sol·licitar-ho. En funció del tipus de prova, l'estudiantat pot acordar amb el professorat alguna de les següents opcions:

- Permetre l'assistència d'una persona perquè li llegeixi la prova.
- Permetre l'ús de portàtil (lliure de contingut i sense accés a la xarxa) en exàmens i d'altres recursos específics (taula, teclat extern, etc.) que el PIUNE li pugui proporcionar. En cas de realitzar una prova amb l'ordinador facilitat pel PIUNE, el professorat haurà de portar la prova en format digital en una memòria USB. Els ordinadors del PIUNE no tindran corrector ortogràfic ni diccionari de sinònims, a no ser que se'n justifiqui la necessitat per característiques de la prova o de l'estudiantat afectat.
- Si es preveu que els mitjans tècnics poden distorsionar la dinàmica de la prova de la resta de l'estudiantat, proporcionar un espai adequat a l'aula. Si això no és possible, realitzar la prova en una aula diferent. En cas que s'acordi que és necessari fer la reserva d'una aula diferent, el professorat o la persona que determini el centre farà aquesta gestió.

Si la prova incorpora imatges, gràfiques, taules, etc. cal realitzar l'adaptació de les representacions seguint les següents estratègies segons la necessitat de l'estudiantat: descriure el contingut, ampliar la imatge i modificar els colors i els contrastos.

Proporcionar els materials fotocopiats amb una bona qualitat d'impressió.

En cas que la prova sigui en paper, fer servir el tipus de font i grandària de lletra acordada amb l'estudiantat.

Fer servir preferentment les fonts Arial, Verdana o Times New Roman amb la mida de lletra que l'estudiantat requereixi.

En cas que sigui necessari, es pot flexibilitzar la data de lliurament d'activitats.

Recursos personals i ajuts tècnics

La disposició dels següents recursos i ajuts queda condicionada a la seva disponibilitat.

Es recomana que l'aula d'informàtica disposi del programari específic (Zoomtext o altres ampliadors de pantalla). El PIUNE, amb coordinació amb l'ONCE, facilitarà i assessorarà en tot el que sigui necessari pel que fa l'accessibilitat de les TIC.

Es recomana que l'estudiantat disposi d'estudiant de suport, participant del programa de voluntariat de la FAS, per accedir a la informació, la pressa d'apunts, etc.

Disposar, quan ho requereixi, del servei d'acompanyament a peu per als desplaçaments dins del campus que li faciliti el PIUNE.

En la discapacitat visual, els productes de suport estaran constituïts per materials tiflotècnics, que són aquells que possibiliten que l'estudiantat amb discapacitat visual accedeixi a la informació aprofitant la tecnologia avançada. Entre els recursos més utilitzats, i propis de l'estudiantat, destaquen: ullera de llarga vista o monocle, lector de pantalla, calculadora científica parlant, ordinador portàtil de pantalla gran i lupa.

2.2 Ceguesa

L'estudiantat amb ceguesa es caracteritza per no posseir cap resta visual o només té una lleugera percepció de la llum (poden distingir entre llum i fosc, però no la forma dels objectes). Com a conseqüència de la seva discapacitat, poden presentar dificultats d'orientació així com una capacitat de reacció alentida.

Implicacions en l'àmbit acadèmic

La ceguesa total és l'absència de visió o com màxim percepció lluminosa i són indispensables els ajuts tècnics a l'aula per realitzar les activitats (per ex.: ordinador amb programari específic)

La ceguesa parcial és una visió reduïda que permet l'orientació a la llum i la percepció de masses uniformes. En aquest cas, les restes visuals faciliten el desplaçament i el coneixement de l'entorn.

En aquests casos, l'estudiantat obté la informació principalment per la via auditiva i tàctil.

Poden tenir dificultats en l'orientació i la mobilitat en els desplaçaments i solen resoldre-ho amb bastó o gos pigall.

La contaminació acústica (el soroll en cafeteries, aules, passadissos, etc.) també els hi causa pèrdues d'informació.

Permetre la presència del gos pigall al centre i l'aula (Llei 19/2009). El gos d'assistència podria quedar limitat a espais concrets per raons de seguretat, higiene, espais d'hospitalització, etc.

Assegurar-se que l'estudiantat coneix adequadament les zones del centre, per les quals s'ha de desplaçar habitualment, per fer les diferents activitats acadèmiques. Abans hauran treballat amb els Tècnics de Rehabilitació de l'ONCE o la unitat de mobilitat del PIUNE.

En cas de necessitar orientació sobre com adaptar l'assignatura es pot comptar amb el suport específic del PIUNE i de l'ONCE.

Accessibilitat als espais

En cas que sigui possible, garantir que hi hagi una taula a l'aula perquè l'estudiantat pugui posar l'ordinador o altres ajuts tècnics.

Mantenir la distribució de les taules al llarg del curs i evitar canvis d'aula, en la mesura que sigui possible.

Evitar que hi hagi obstacles a l'aula, com cadires, finestres o portes entreobertes.

Sempre que sigui possible, comunicar-li amb antelació si es produeixen canvis en les instal·lacions.

Permetre que es col·loqui a les primeres files, o en la zona que es consideri més adequada (per ex.: a prop dels endolls per a connectar el seu portàtil, si l'utilitza) perquè pugui seguir les explicacions de classe.

En el cas de les sortides de camp, caldrà procurar que siguin accessibles per a tot l'estudiantat. Si no fos possible, el professorat tractarà de plantejar les activitats substitutòries que consideri per tal de garantir l'assoliment de les competències previstes amb la sortida de camp.

Accessibilitat a la comunicació

És important saludar l'estudiantat i presentar-se pel nom mirant a la cara perquè la veu li arribi de forma adequada.

Evitar, en la mesura possible, la comunicació no verbal.

Accessibilitat a la informació

És recomanable que el professorat verbalitzi què escriu a la pissarra o les presentacions, així com verbalitzar com està estructurada la presentació, i també que indiqui oralment els canvis d'activitat o l'inici i final.

Materials docents i d'aprenentatge

Garantir que el material docent i d'aprenentatge sigui accessible.

En cas de tenir dificultats amb el seguiment del curs, es recomana realitzar tutories individualitzades al despatx del professorat.

Indicar a l'estudiantat on trobarà el material docent i d'aprenentatge necessaris per al seguiment del curs (guia docent, campus virtual, etc.).

Proporcionar el material o les presentacions que s'utilitzaran a classe, preferentment en format Word o Powerpoint en comptes de PDF, amb antelació suficient perquè l'estudiantat el pugui consultar prèviament.

En cas que hi hagi lectures obligatòries, cal indicar-les amb temps suficient per a que l'estudiantat o el professorat, segons s'acordi, pugui sol·licitar-ne al PIUNE la versió accessible, considerant que no tots els llibres digitals són accessibles.

Evitar l'ús de documentació en paper.

Tenir en compte que l'estudiantat pot necessitar que l'ONCE li transcrigui o li escanegi documents. Si els materials o bibliografia no consten a la guia docent, el professorat haurà de facilitar-los amb un mínim de tres setmanes d'antelació, per tal que l'estudiantat pugui sol·licitar-los a l'ONCE.

A les aules d'informàtica, comprovar que l'ordinador tingui instal·lat el programari d'accessibilitat necessari i valorar si els programes o les aplicacions específiques són accessibles.

Avaluació

Proporcionar una ampliació d'un terç del temps total de la prova.

* Abans de la prova, cal que el professorat acordi amb l'estudiantat les necessitats que té per fer-la. En cas de requerir recursos tècnics o una persona que vagi a llegir la prova, el professorat es posarà en contacte amb el PIUNE per sol·licitar-ho. En funció del tipus de prova, l'estudiantat pot acordar amb el professorat alguna de les següents opcions:

- Permetre l'assistència d'una persona perquè li llegeixi la prova facilitada pel PIUNE.
- Permetre l'ús de portàtil (lliure de contingut i sense accés a la xarxa) en exàmens i d'altres recursos específics (taula, teclat extern, etc.) que el PIUNE li pugui proporcionar. En cas de realitzar una prova amb l'ordinador facilitat pel PIUNE, el professorat haurà de portar la prova en format digital en una memòria USB. Els ordinadors del PIUNE no tindran corrector ortogràfic ni diccionari de sinònims, a no ser que se'n justifiqui la necessitat per característiques de la prova o de l'estudiantat afectat.
- Si es preveu que els mitjans tècnics poden distorsionar la dinàmica de la prova de la resta de l'estudiantat, proporcionar un espai adequat a l'aula. Si això no és possible, realitzar la prova en una aula diferent. En cas que s'acordi que és necessari fer la reserva d'una aula diferent, el professorat o la persona que determini el centre farà aquesta gestió.
- Exàmens en Braille: cal sol·licitar-li la transcripció al PIUNE, que ho gestionarà amb l'ONCE. Per transcriure els exàmens al Braille es necessiten tres setmanes, i l'estudiantat el realitza amb l'ordinador del servei.

Si la prova incorpora imatges, gràfiques, taules, etc., cal fer la descripció del contingut de les representacions. Aquesta descripció no podrà incloure elements que siguin objecte d'avaluació.

En cas que sigui necessari, es pot flexibilitzar la data de lliurament d'activitats.

Recursos personals i ajuts tècnics

La disposició dels següents recursos i ajuts queda condicionada a la seva disponibilitat.

Es recomana que l'aula d'informàtica disposi del programari específic (Jaws o altres lectors de pantalla). El PIUNE, amb coordinació amb l'ONCE, facilitarà i assessorarà en tot el que sigui necessari pel que fa l'accessibilitat de les TIC.

Es recomana que l'estudiantat disposi d'estudiant de suport, participant del programa de voluntariat de la FAS, per accedir a la informació, la pressa d'apunts, etc.

Disposar, quan ho requereixi, del servei d'acompanyament a peu pels desplaçaments dins del campus que li pot facilitar el PIUNE.

En la discapacitat visual, els productes de suport estan constituïts per materials tiflotècnics. Són els recursos que possibiliten l'accés a la informació aprofitant la tecnologia avançada. Entre els recursos més utilitzats, i propis de l'estudiantat, destaca el lector de pantalla.

3 Discapacitat auditiva

La discapacitat auditiva implica una pèrdua en la funcionalitat del sistema auditiu que afecta, de manera lleu, moderada o severa, la percepció auditiva, cosa que fa que sorgeixin necessitats educatives en la interacció amb l'entorn. En aquest àmbit, les adaptacions s'agrupen en base a dues categories: aquelles que fan referència a l'estudiantat amb hipoacúsia (baixa audició), i aquell estudiantat amb sordesa profunda o una pèrdua total de l'audició que li permet escassament l'aprenentatge de la llengua oral per via auditiva. Aquest estudiantat necessita la via visual com a canal comunicatiu i d'accés a la informació mitjançant la llengua de signes, i són persones sordes signants.

3.1 Hipoacúsia i sordesa

Per una banda, l'estudiantat amb hipoacúsia (baixa audició) té pèrdua auditiva, però resulta funcional per a la vida ordinària i, si disposa dels productes de recolzament necessaris (audiòfons, emissores de freqüència modulada, etc.), pot adquirir el llenguatge oral per via auditiva, sovint amb deficiències en l'articulació, el vocabulari o la comprensió lectora. Per altra banda, l'estudiantat amb sordesa profunda té una pèrdua total o quasi total de l'audició i difícilment pot aprendre la llengua oral, motiu pel qual la via visual esdevé el seu principal canal comunicatiu i d'accés a la informació. És de gran rellevància que la sordesa s'hagi adquirit amb anterioritat al desenvolupament del llenguatge oral (prelocutiva) o amb posterioritat a aquest (postlocutiva), perquè té una gran influència en el desenvolupament de les habilitats lingüístiques.

Implicacions en l'àmbit acadèmic

L'estudiantat pot fer servir l'emissora de freqüència modulada per accedir més fàcilment a les explicacions del professorat i, el professorat caldrà que es posi el micròfon a la solapa.

Es recomana que el professorat se situï en un espai ben il·luminat.

Tenir en compte que les classes amb soroll excessiu poden provocar una amplificació dels sons a l'estudiantat que utilitza audiòfons o implants coclears.

Accessibilitat als espais

Facilitar un seient a primera fila per afavorir que l'estudiantat segueixi les explicacions del professorat mitjançant la lectura labiofacial.

Accessibilitat a la comunicació

Assegurar-se que l'estudiantat pot mantenir tota l'estona contacte visual amb el seu interlocutor. Es recomana parlar de cara a l'estudiantat, amb gestos, articulant i projectant la veu. Evitar parlar d'esquena a l'estudiantat quan s'escriu a la pissarra.

Procurar situar-se davant de l'estudiantat tant de temps com sigui possible.

Repetir la informació oral i acompanyar-la de comunicació no verbal en cas que l'estudiantat ho sol·liciti.

Accessibilitat a la informació

Proporcionar amb antelació el material o les presentacions que s'utilitzaran a classe perquè l'estudiantat les pugui consultar prèviament.

Accessibilitat a l'espai

En cas de realitzar treballs grupals, facilitar la disposició de les cadires en forma de cercle per tal que l'estudiantat pugui veure i atendre a qui està parlant, quan les característiques de l'aula i del mobiliari ho facin possible.

Materials docents i d'aprenentatge

Proporcionar les instruccions per escrit de cada activitat que es realitzi, sempre que sigui possible.

En cas de projectar material audiovisual, assegurar-se que tenen un volum adequat per l'estudiantat amb hipoacúsia i garantir que estiguin subtitulats per l'estudiantat amb sordesa profunda. Si no és possible, facilitar un guió generat per un programa de transcripció automàtica.

Avaluació

Proporcionar una ampliació d'un terç del temps total de la prova.

Proporcionar per escrit les instruccions o normes per al desenvolupament de la prova.

Si l'estudiantat utilitza emissora de freqüència modulada, permetre el seu ús durant la prova, només quan interactuï amb el professorat.

*En el cas d'assignatures que treballen el so es farà una valoració individualitzada, de la qual es podran derivar ajustos específics.

En cas que sigui necessari, es pot flexibilitzar la data de lliurament d'activitats.

Recursos personals i ajuts tècnics

La disposició dels següents recursos i ajuts queda condicionada a la seva disponibilitat.

Es recomana que l'estudiantat disposi de: estudiant de suport per a la presa d'apunts, i emissora de freqüència modulada (emissora FM).

Es recomana que el professorat faci servir:

- Programes de transcripció automàtica d'àudio pregravat a text, com Speechnotes o Softcatalà (català, castellà o anglès).
- Programes de transcripció automàtica d'àudio a text en directe, com Speechnotes (català, castellà o anglès).
- Programes amb opció de subtitulació en directe com PowerPoint o Teams (castellà i anglès).
- Alguns vídeos de YouTube poden generar subtítols automàtics.

3.2 Sordesa profunda o cofosi

El col·lectiu de persones sordes és molt divers per factors com el tipus de sordesa, les formes de comunicació, les característiques individuals i del context familiar, educatiu i social. La cofosi és una pèrdua total de l'audició, per tant, no es percep cap so i la pèrdua auditiva és superior a 120 dB. Les persones sordes signants tenen com a llengua natural la llengua de signes que s'estableix per canal visual i espacial. En cas que l'estudiantat necessiti el servei d'intèrpret de llengua de signes (ILS) se li serà oferirà des del PIUNE. L'única funció de l'intèrpret és transmetre la informació del professorat i la resta de l'estudiantat, i viceversa. (Existeix una Instrucció que regula el servei d'intèrpret de llengua de signes de la UAB).

Implicacions en l'àmbit acadèmic

En les comunicacions directes, dirigir-se a l'estudiantat i no a l'intèrpret.

Col·laborar amb l'intèrpret perquè desenvolupi correctament la seva interpretació. Per exemple, avançar-li el vocabulari tècnic més habitual perquè prevegi la seva traducció en llengua de signes.

Es recomana que l'aula estigui ben il·luminada per tal que l'estudiantat pugui veure bé a l'intèrpret de llengua de signes.

És important que el professorat tingui present que durant la interpretació la figura de l'intèrpret de llengua de signes actua amb un temps de demora.

Cal recordar que l'intèrpret de llengua de signes és un canal d'accés a la informació i la comunicació i que no té la funció d'un professional de suport a l'estudi.

Accessibilitat als espais

És necessari que l'estudiantat tingui en el seu camp visual el professorat, l'intèrpret de llengua de signes i el material o documentació utilitzat en el transcurs de la classe (presentació en PPT, pissarra, etc.) per poder accedir a la informació.

A l'aula, l'intèrpret s'ha de situar al costat del professorat en una zona ben il·luminada.

L'estudiantat ha de situar-se a les primeres files per veure l'intèrpret de llengua de signes amb claredat.

Accessibilitat a la informació

Facilitar el material que es farà servir a l'aula amb antelació.

Metodologies d'ensenyament i aprenentatge

En cas de realitzar treballs grupals, facilitar la disposició de les cadires en forma de cercle per tal que l'estudiantat pugui veure i atendre a qui està parlant, quan les característiques de l'aula i del mobiliari ho facin possible.

Materials docents i d'aprenentatge

Proporcionar les instruccions per escrit de cada activitat que es realitzi.

En cas de projectar material audiovisual, garantir que estiguin subtitulats. Si no és possible, facilitar un guió generat per un programa de transcripció automàtica.

Avaluació

Proporcionar una ampliació d'un terç del temps total de la prova.

Si l'estudiantat necessita aclarir alguna qüestió, permetre que faci preguntes de clarificació mitjançant l'intèrpret.

Permetre l'estada a l'aula de l'intèrpret de llengua de signes durant la realització de la prova per facilitar la comunicació amb el professorat.

En el cas de les assignatures que treballen al voltant del so es farà una valoració individualitzada, de la qual es podran derivar recomanacions específiques.

En cas que sigui necessari, es pot flexibilitzar la data de lliurament d'activitats.

Recursos personals i ajuts tècnics

La disposició dels següents recursos i ajuts queda condicionada a la seva disponibilitat.

Es recomana que l'estudiantat disposi de: estudiant de suport per a la presa d'apunts, i faci ús de l'intèrpret de llengua de signes.

Es recomana que el professorat faci servir:

- Programes de transcripció d'àudio pregravat a text, com Speechnotes o Softcatalà (català, castellà o anglès).
- Programes de transcripció d'àudio a text en directe, com Speechnotes (català, castellà o anglès).
- Programes amb opció de subtitulació en directe com PowerPoint o Teams (castellà i anglès).
- Alguns vídeos de YouTube poden generar subtítols automàtics.

4 Trastorns del neurodesenvolupament

Els trastorns del neurodesenvolupament s'agrupen segons les àrees afectades, com ara: el llenguatge, la comunicació social, les capacitats cognitives, l'atenció o l'aprenentatge. Se solen manifestar durant la infància, sovint abans de començar l'educació primària, tot i que es poden diagnosticar en qualsevol moment de la vida, i afecten el funcionament personal, social, acadèmic i ocupacional.

4.1 Trastorn de l'Espectre Autista (TEA)

El trastorn de l'espectre autista es caracteritza principalment per una limitació significativa en les habilitats socials i la presència de patrons de comportament repetitius, amb necessitat d'anticipació i estructuració de l'entorn. L'estudiantat amb TEA pot presentar diferències en la comunicació i el llenguatge, com ara la tendència a interpretar el que es diu de forma literal i explícita i a expressar-se de forma molt explícita i directa, comportament que pot ser mal interpretat com a enuig o mala educació. La relació amb altres persones és un dels aspectes més difícils de la seva vida acadèmica, sobretot a l'hora de configurar grups de forma espontània. Té importants limitacions en les situacions de conversa pel desconeixement o per les dificultats per interpretar les claus no verbals. Aquestes dificultats poden comportar bloquejos per parlar en públic i suposen un esforç considerable per adaptar-se a les normes socials neurotípiques (contacte ocular, gesticulació, etc.). En el TEA acostumen a haver-hi limitacions en les funcions executives (atenció, memòria de treball, organització de tasques, gestió del temps, etc.) i diferències en el processament sensorial (hipersensibilitat a sons, olors o textures), que poden comportar sobrecàrregues sensorials freqüents. També són habituals les dificultats d'orientació i de coordinació motora. L'estudiantat pot necessitar balancejar-se, fer moviments repetitius o portar un objecte a la mà per autoregular-se.

Implicacions en l'àmbit acadèmic

Es poden produir absències a classe en casos específics degut al seu estat de salut (per simptomatologia ansiosa, sobreestimulació sensorial, etc.).

Permetre la sortida de l'aula en cas que ho necessiti per evitar sobrecàrrega sensorial.

L'estudiantat pot tenir hipersensibilitat als sorolls, i cal permetre que porti taps a l'aula per reduir el malestar.

Es poden presentar petits bloquejos en parlar en públic, per això cal deixar més temps a l'estudiantat per respondre. En casos de bloqueig en què l'estudiantat no pugui continuar l'exposició o necessiti més temps del previst, cal permetre que pugui fer la presentació un altre dia, si és possible.

Accessibilitat als espai

Reserva un espai en primera fila per facilitar el seguiment de les classes.

Accessibilitat a la comunicació

L'estudiantat té dificultats per captar la informació implícita o el que es dona per suposat. En cas que l'estudiantat faci preguntes de clarificació, es recomana donar la informació explícita

i amb el màxim de concreció. Quan això no sigui possible, es pot informar l'estudiantat de la possibilitat que concerta una tutoria.

A les tutories cal tenir present que l'estudiantat pot tenir problemes per entendre el llenguatge metafòric, el doble sentit, etc.

Avaluació

Exàmens:

- Proporcionar un mínim d'un terç més del temps total de la prova.
- Permetre l'ús de portàtil si es requereix per les dificultats motrius i la lletra il·legible. L'ordinador serà proporcionat pel PIUNE, lliure de contingut i sense connexió a la xarxa. En cas de realitzar una prova amb l'ordinador facilitat pel PIUNE, el professorat haurà de portar l'examen en un format digital en una memòria USB. Per defecte, els ordinadors del PIUNE no tindran ni corrector ortogràfic ni diccionari de sinònims.
- En cas d'una crisi durant una prova, es pot optar, segons les característiques de la mateixa o les indicacions del centre, entre deixar uns minuts fora de l'aula per a que l'estudiantat es recuperi, o donar la prova per finalitzada i activar, des del centre, el protocol d'emergència per atendre l'estudiantat.
- Degut a la hipersensibilitat als sorolls, permetre que porti taps d'escuma durant la prova.
- * En cas que l'estudiant ho sol·liciti amb antelació suficient en relació a la data de la prova, el professorat i el centre valoraran la possibilitat que la pugui fer en un espai diferent a l'aula.

Exposicions orals:

- Mostrar comprensió en cas que apareguin bloquejos o que tingui dificultats amb la comunicació no verbal (per exemple: que no faci bon contacte ocular, prosòdia particular, etc.).

En cas que sigui necessari, es pot flexibilitzar la data de lliurament d'activitats.

Recursos personals i ajuts tècnics

La disposició dels següents recursos i ajuts queda condicionada a la seva disponibilitat.

Es recomana que l'estudiantat disposi d'estudiant de suport, participant del programa de voluntariat de la FAS, per accedir a la informació, la pressa d'apunts, etc.

L'estudiantat pot participar al Programa Meet Up Inclusió, que consta de sessions mensuals amb l'objectiu de proporcionar eines per millorar l'estudi i les relacions socials al campus de l'estudiantat amb TEA.

4.2 Trastorn per dèficit d'atenció i hiperactivitat (TDAH)

El trastorn per dèficit d'atenció es considera una dificultat notable en regular l'atenció, juntament amb dèficits en les altres funcions executives: memòria de treball, inici, planificació i execució de tasques, inhibició d'impulsos, gestió del temps, etc. L'estudiantat amb TDAH pot presentar hiperactivitat, la qual cosa el porta a la necessitat de moure's constantment, a dificultats per escoltar i escriure alhora, hipersensibilitat als sorolls i altres estímuls sensorials i

disgrafia. Es pot donar el cas que l'estudiantat amb TDAH presenti dificultats a l'hora d'establir i mantenir vincles amb els seus iguals per manca d'habilitats socials o pels símptomes del TDAH com la falta d'atenció, la desregulació emocional o la impulsivitat a l'hora d'intervenir en les interaccions socials. El TDAH es pot presentar amb predomini del dèficit d'atenció, de la hiperactivitat o d'ambdós alhora.

Implicacions en l'àmbit acadèmic

Les possibles característiques que pot presentar l'estudiantat amb TDAH a les aules universitàries depenen de si presenta símptomes d'impulsivitat o dèficit d'atenció.

En els casos en què predomina el símptoma d'impulsivitat, es pot observar en la realització de les tasques:

- L'estudiantat tendeix a respondre impulsivament a les demandes que es plantegen a l'aula com a l'avaluació i, per tant, té més possibilitats de cometre errors en les respostes.
- Pot manifestar una grafia poc llegible, amb tatxades i falta d'organització en les idees.
- En el comportament a l'aula, presenta dificultats per esperar i mantenir-se en silenci.

En els casos en què predomina el dèficit d'atenció:

- L'estudiantat té dificultats per concentrar-se, organitzar tasques i finalitzar les activitats.
- Precisa suport per gestionar el seu temps i pot tenir oblitats freqüents (per exemple: en les dates de lliurament dels treballs i realització d'activitats).
- Per evitar la sobreestimulació de l'entorn i facilitar la concentració, l'estudiantat amb TDAH pot requerir fer servir taps. Es recomana que en els exàmens faci servir els d'escuma.

Accessibilitat als espais

Facilitar la ubicació en un lloc a l'aula lluny de distraccions, preferentment lluny de les portes d'accés i les finestres, i en llocs amb pocs sorolls, per afavorir el seguiment de les classes i mantenir contacte visual.

Avaluació

Proporcionar un terç més del temps total de la prova.

En els exàmens de desenvolupament:

- Es requereix que l'estudiantat pugui respondre en un full en blanc sense espai delimitat o que pugui disposar de fulls suplementaris per organitzar les seves respostes a través d'esborranys.
- * Si hi ha una gran diferència entre el rendiment habitual a l'aula i els resultats de la prova, es recomana oferir l'oportunitat a l'estudiantat de fer aclariments oralment.

Degut a la hipersensibilitat als sorolls, permetre que porti taps d'escuma durant els exàmens.

En cas que sigui necessari, es pot flexibilitzar la data de lliurament d'activitats.

Recursos personals i ajuts tècnics

La disposició dels següents recursos i ajuts queda condicionada a la seva disponibilitat.

Es recomana que l'estudiantat disposi d'estudiant de suport, participant del programa de voluntariat de la FAS, per accedir a la informació, la pressa d'apunts, etc.

Es recomana que l'estudiantat disposi de programes de conversió de text a veu (llegeixen els textos de la pantalla de l'ordinador a través d'una veu integrada): DiTex, Balabolka, ClaroRead, etc.

4.3 Trastorns de l'aprenentatge

Els trastorns de l'aprenentatge agrupen dèficits específics en la capacitat de l'estudiantat per a percebre o processar informació eficientment i amb precisió, en concret en la lectura, l'escriptura i les matemàtiques, la qual cosa afecta el rendiment acadèmic. Els trastorns de l'aprenentatge més freqüents són la dislèxia (dificultats per la lectura que afecten la velocitat, precisió i comprensió lectora) i la disortografia (dificultats en l'expressió escrita que afecten la correcció ortogràfica i gramatical i la claredat i organització de l'expressió escrita), que acostumen a presentar-se juntes. També es pot presentar discalculia (dificultats en el raonament matemàtic i en el càlcul). El trastorn del desenvolupament del llenguatge (TDL) es caracteritza per dèficits en el desenvolupament i l'ús del llenguatge, que es manifesten en dificultats com ara: estructurar i resumir informació, adquirir nou vocabulari, cometre errors gramaticals i ortogràfics, limitacions en la producció del discurs oral, comprensió lectora reduïda, etc. Atès que les adaptacions per als trastorns de l'aprenentatge i el TDL acostumen a ser similars, s'agrupen com segueix.

Implicacions en l'àmbit acadèmic

L'estudiantat pot tenir dificultats de concentració quan llegeix o escriu. La dificultat que té a l'hora de llegir i escriure, i l'ansietat amb què freqüentment s'enfronta a l'estudi, fan que no recordi el que ha llegit i que no interpreti correctament la informació. L'estudiantat pot realitzar les activitats de forma lenta i arribar a frustrar-se i bloquejar-se.

Accessibilitat a la informació

Indicacions a seguir en l'elaboració dels enunciats de les activitats:

- Fer servir mida de font grans (a partir d'Arial 12).
- Fer servir tipografies de pal sec, com ara Arial, Helvètica i Verdana o OpenDyslexic.
- Evitar la cursiva perquè disminueix el rendiment lector de l'estudiantat amb dislèxia, llevat de l'ús metalingüístic de la cursiva i del respecte a l'estil de citació emprat.
- Fer servir ampliació de l'interlineat d'1,5 per evitar confusió en marcar la resposta o permetre que l'estudiantat marqui les respostes en el full de la prova.
- *En cas de fer servir taules, utilitzar una amplada de columna reduïda (uns 44 caràcters per columna) i una separació entre caràcters superior a la mitjana (entre + 7% – + 14%).

Materials docents i d'aprenentatge

Quan sigui possible, facilitar el material en un format que permeti canviar el tipus/mida/color de la lletra.

Facilitar el material en un format que permeti la lectura text a veu dictat.

Avaluació

Proporcionar una ampliació d'un terç del temps total de la prova.

Considerar indicacions de l'apartat anterior sobre accessibilitat a la informació.

En els exàmens de desenvolupament:

- *Es requereix que l'estudiantat pugui respondre en un full en blanc sense espai delimitat o que pugui disposar de fulls suplementaris per organitzar les seves respostes a través d'esborranys.
- * Si hi ha una gran diferència entre el rendiment habitual a l'aula i els resultats de la prova, es recomana poder oferir l'oportunitat a l'estudiantat de fer aclariments oralment.

En cas que sigui necessari, es pot flexibilitzar la data de lliurament d'activitats.

Recursos personals i ajuts tècnics

La disposició dels següents recursos i ajuts queda condicionada a la seva disponibilitat.

Es recomana que l'estudiantat disposi de programes de text a veu (llegeixen els textos de la pantalla de l'ordinador a través d'una veu integrada): DiTex, Balabolka, ClaroRead, etc.

Es recomana que l'estudiantat disposi d'estudiant de suport, participant del programa de voluntariat de la FAS, per accedir a la informació, la pressa d'apunts, etc.

5 Discapacitat intel·lectual

La discapacitat intel·lectual, o trastorn del desenvolupament intel·lectual, implica un dèficit en les capacitats mentals generals, com ara el raonament, la resolució de problemes, la planificació, el pensament abstracte, la concentració i l'aprenentatge. Si entenem la discapacitat com una expressió de la interacció entre la persona i l'entorn, les habilitats de l'estudiantat, les seves possibilitats de participació funcional i l'adequació dels suports són essencials.

Implicacions en l'àmbit acadèmic.

Poden presentar limitacions en el funcionament intel·lectual i en la conducta adaptativa que es manifesta a través d'habilitats conceptuals, socials i pràctiques.

Poden necessitar més temps tant per expressar les seves idees com per entendre la informació explícita i concreta.

Poden distreure's amb facilitat davant d'estímul externs; per tant, els costa mantenir l'atenció.

Es pot donar el cas que l'estudiantat presenti dificultats a l'hora d'establir i mantenir vincles amb els seus iguals per manca o limitació d'habilitats socials.

Precisen suport per gestionar el seu temps i poden tenir oblit freqüents (per exemple: en les dates de lliurament dels treballs i realització d'activitats).

Accessibilitat als espais

Facilitar la ubicació en un lloc a l'aula lluny de distraccions, preferentment lluny de les portes d'accés i les finestres, i en llocs amb pocs sorolls, per afavorir el seguiment de les classes.

Accessibilitat a la comunicació

L'estudiantat pot presentar dificultats per captar la informació implícita o el que es dona per suposat. En cas que l'estudiantat faci preguntes de clarificació, es recomana donar la informació explícita i amb el màxim de concreció. Quan això no sigui possible, es pot informar l'estudiantat de la possibilitat que concerti una tutoria.

Avaluació

Exàmens:

- Proporcionar una ampliació d'un terç del temps total de la prova.

Exàmens de desenvolupament:

- Es requereix que l'estudiantat pugui respondre en un full en blanc sense espai delimitat o que pugui disposar de fulls suplementaris per organitzar les seves respostes a través d'esborranys.

Exposicions orals:

- Mostrar comprensió en cas que apareguin bloquejos o que tingui dificultats amb la comunicació no verbal (per exemple: que no faci bon contacte ocular, etc.).

En cas que sigui necessari, es pot flexibilitzar la data de lliurament d'activitats.

Recursos personals i ajuts tècnics

La disposició dels següents recursos i ajuts queda condicionada a la seva disponibilitat.

Es recomana que l'estudiantat disposi de programes de text a veu (llegeixen els textos de la pantalla de l'ordinador a través d'una veu integrada): DiTex, Balabolka, ClaroRead, etc.

Es recomana que l'estudiantat disposi d'estudiant de suport, participant del programa de voluntariat de la FAS, per accedir a la informació, la presa d'apuntes, etc.

6 Salut mental

Les afectacions de la salut mental impliquen una alteració en la cognició, la regulació emocional o el comportament que sol anar associada a patiment, angoixa o a limitacions funcionals en àrees importants. També abasta altres estats mentals associats a una angoixa considerable, discapacitats psicosocials o risc de conductes autolesives. Tot això pot afectar el rendiment intel·lectual, amb dificultats per mantenir la concentració i retenir la informació rellevant, així

com problemes d'organització i planificació de tasques i en les habilitats socials. A més, existeixen medicaments que provoquen efectes secundaris com ara l'esgotament o l'alentiment cognitiu, i que poden empitjorar les capacitats cognitives. També cal tenir en compte que l'estudiantat amb problemes d'ansietat i similars pot necessitar sortir de l'aula en determinats moments per relaxar-se i evitar o calmar atacs de pànic.

Les afectacions més freqüents acostumen a ser els trastorns de l'ansietat (trastorn d'ansietat generalitzada, trastorn d'ansietat social, agorafòbia...) i depressius (trastorn de depressió major, trastorn depressiu persistent...). Altres trastorns amb menys prevalença són el trastorn obsessiu compulsiu, el trastorn per estrès post-traumàtic, el trastorn bipolar, l'esquizofrènia o els trastorns de la personalitat. Cadascun té característiques pròpies, però les adaptacions acostumen a ser similars i compartides.

El tractament d'episodis severos pot comportar el seguiment a nivell hospitalari, que pot ser durant unes hores al llarg del dia. En algunes ocasions es pot requerir d'ingrés en règim parcial o total. En cas d'ingrés parcial, en un hospital de dia, es valorarà amb el centre i és possible que l'estudiantat faci un canvi de grup per assistir a classe en un horari lectiu diferent quan hi hagi desdoblament de grups, de manera que pugui seguir la pauta mèdica del tractament.

En cas d'ingrés total, cal valorar si l'estudiant pot seguir amb el pla docent de les assignatures i d'acord amb les prescripcions mèdiques i, en cas que no sigui possible, plantejar l'opció d'anul·lació parcial o total de la matrícula.

Implicacions en l'àmbit acadèmic

Es poden produir absències a classe en casos específics degut al seu estat de salut o a possibles hospitalitzacions.

Permetre la sortida de l'aula en cas de possible crisi. Si es considera necessari, activar el protocol d'emergència del centre.

Els efectes secundaris de la medicació poden provocar disgrafia i afectacions de la parla.

En cas d'ingrés temporal (hospitalització total - hospital de dia):

- En cas que no sigui possible fer l'avaluació, valorar altres opcions o l'anul·lació parcial de la matrícula.
- * Facilitar, si és possible, el canvi de grup perquè l'horari sigui compatible amb el tractament hospitalari.

És convenient que es realitzin tutories amb el/la Responsable d'Inclusió del Centre per rebre les orientacions oportunes.

Metodologies d'ensenyament i aprenentatge

Treballs grupals en cas d'ingrés:

- * En cas que l'estudiant no pugui fer un treball grupal per ingrés, valorar la possibilitat que el pugui realitzar individualment.

Avaluació

Exàmens:

- Proporcionar una ampliació d'un terç del temps total de la prova.

- En cas d'una crisi durant una prova, es donarà per finalitzada i, des del centre es reprogramarà i s'activarà el protocol d'emergència per atendre l'estudiant.
- Cercar una data alternativa a la prova (dins el calendari acadèmic fixat) en cas que l'estudiantat no pugui anar a una prova (pel tractament o simptomatologia) i aporti la justificació mèdica oficial necessària.

Exposicions orals:

- Mostrar comprensió en cas que apareguin bloquejos o que tingui dificultats amb la comunicació no verbal (per exemple: que no faci bon contacte ocular, prosòdia particular, etc.).

En cas d'ingrés hospitalari:

- L'estudiant sortirà del centre per fer els exàmens presencialment a la universitat. En cas que no pugui anar aquell dia específic per motius de salut o de tractament, ho comunicarà al professorat aportant el justificant oficial del centre d'ingrés i, posteriorment, es cercarà una data alternativa per fer l'avaluació (dins el calendari acadèmic fixat).
- * Si l'estudiant no pot assistir als exàmens a causa de l'ingrés, necessitarà recuperar la prova quan finalitzi el seu ingrés, o bé fer la prova des de l'hospital sota la supervisió del personal del centre hospitalari. El professorat es posarà en contacte amb l'estudiantat per valorar les opcions d'adaptació.

En cas que sigui necessari, es pot flexibilitzar la data de lliurament d'activitats.

Recursos personals

La disposició dels següents recursos i ajuts queda condicionada a la seva disponibilitat.

Es recomana que l'estudiantat disposi d'estudiant de suport, participant del programa de voluntariat de la FAS, per accedir a la informació, la pressa d'apunts, etc.

7 Malalties cròniques o agudes amb processos de recuperació llargs

La malaltia crònica té un curs evolutiu llarg i, sovint, una progressió lenta. Es considera una malaltia aguda amb procés de recuperació llarg quan l'estudiant, després de superar el procés agut, precisa d'una convalescència amb seguiment mèdic de 30 dies o més. Alguns exemples són les malalties digestives, respiratòries, cardíaques, endocrines, infeccioses, renals i neoplàstiques, entre d'altres.

Implicacions en l'àmbit acadèmic

Es poden produir absències a classe en casos específics degut a la simptomatologia, el tractament, les visites mèdiques o possibles hospitalitzacions, i que poden afectar en l'assistència regular a classe i a les pràctiques.

Permetre la sortida de l'aula en cas de possible crisi. Si es considera necessari, activar el protocol d'emergència del centre.

Permetre la sortida de l'aula per anar al lavabo, si és necessari.

Avaluació

Exàmens:

- Proporcionar una ampliació d'un terç del temps total de la prova.
- En cas d'una crisi durant una prova, es donarà per finalitzada i, des del centre es reprogramarà i, s'activarà el protocol d'emergència per atendre l'estudiantat.
- Cercar una data alternativa a la prova (dins el calendari acadèmic fixat) en cas que l'estudiantat no pugui anar a una prova (pel tractament o simptomatologia) i aporti la justificació mèdica oficial necessària.

Exposicions orals:

- Mostrar comprensió en cas que apareguin bloquejos o simptomatologia derivada de la medicació.

En cas d'ingrés:

- L'estudiantat sortirà del centre per fer els exàmens presencialment a la universitat. En cas que no pugui anar aquell dia específic per motius de salut o de tractament, ho comunicarà al professorat aportant un justificant del centre d'ingrés i, posteriorment, se cercarà una data alternativa per fer l'avaluació (dins el calendari acadèmic fixat).
- * Si l'estudiantat no pot assistir als exàmens a causa de l'ingrés, necessitarà recuperar la prova quan finalitzi aquest ingrés, o bé fer la prova des de l'hospital sota la supervisió del personal del centre hospitalari. El professorat es posarà en contacte amb l'estudiantat per valorar les opcions d'adaptació
- * En cas que no sigui possible fer l'avaluació, valorar altres opcions o l'anul·lació parcial de la matrícula.
- * Facilitar el canvi de grup de pràctiques perquè l'horari sigui compatible amb el tractament hospitalari, si és possible.
- * Si l'estudiantat no pot lliurar els treballs (pel tractament o simptomatologia), cal que aporti la justificació mèdica necessària (dins el calendari acadèmic fixat).

En cas que sigui necessari, es pot flexibilitzar la data de lliurament d'activitats.

Recursos personals

La disposició dels següents recursos i ajuts queda condicionada a la seva disponibilitat.

Es recomana que l'estudiantat disposi d'estudiant de suport, participant del programa de voluntariat de la FAS, per accedir a la informació, la pressa d'apunts, etc.

8 Documents de referència

Asociación Americana de Psiquiatría. (2014). *Manual diagnóstico y estadístico de los trastornos mentales (DSM-5®)* (5ª). Editorial Médica Panamericana. <https://acortar.link/gEMC5>

Change Dyslexia. (2017, desembre 5). <https://acortar.link/lySkSt>

COCEMFE (2022). *Libro blanco de la discapacidad orgánica: Estudio sobre la situación de las personas con discapacidad orgánica*. COCEMFE – Ministerio de Derechos Sociales y Agenda 2030. <https://acortar.link/1o6oIT>

Confederación Estatal de Personas Sordas. (s.d.). <https://acortar.link/T9Edtw>

Galán, A., Gairín, J., Fernández, M., Sanahuja, J. M., Muñoz, J. L., i Oliver, J. (2012). *Pla d'Acció Tutorial per a estudiants universitaris amb discapacitat*. Ministerio de Educación. <https://www.uab.cat/doc/PATrecomanacions>

Marc comú d'actuació de les universitats catalanes davant les situacions de l'estudiantat universitari amb malalties cròniques o agudes amb processos de recuperació llargs. *Consell Interuniversitari de Catalunya*. Document aprovat per la Comissió tècnica UNIDISCAT, sessió 27 de gener de 2021. https://www.uab.cat/doc/DOC_Marc_Comu_malalties

OMS. (2022, Juny 8). *Organización Mundial de la Salud*. <https://www.who.int/es/news-room/fact-sheets/detail/mental-disorders>

Red SAPDU, CRUE-Asuntos Estudiantiles i Fundación ONCE. (2017). *Guía de adaptaciones en la universidad*. Fundación ONCE. <https://redsapdu.org/publicaciones>